

Hävitetään hinnat: sitten kaikki on hyvin! – kommentti Pertti Haaparannalle

MATTI VIRÉN

Professori

Turun yliopisto

Aikakauskirjan numerossa 4/1999 (kommentoidessaan Jouko *Paunio*n esitelmää) Pertti *Haaparanta* ottaa kantaa työehtosopimusten yleissitovuuteen (ks. *Haaparanta* 1999). Kuluttajasuojelullisista syistä on aihetta kommentoida *Haaparannan* arvioita muutamalla sanalla.

Haaparanta väittää, että lähes viralliseksi totuudeksi on noussut väite, että yleissitovuus estää työllisyyden paranemisen.

Suomessa tätä ei kyllä huomaa. Valtiovalta, etujärjestöt ja tiedotusvälineet ovat lähes yksimielisiä yleissitovuuden erinomaisuudesta. Epäilijöille ja vastustajille siunautuu yleensä kiukkuista palautetta niin »kentältä» kuin päätäjiltäkin.

Yhtä kaikki, *Haaparannan* mukaan yleissitovuus on hyvä asia. Siihen liittyy etuja, joista muutama sana jäljempänä. Toisaalta yleissitovuus sinänsä ei *Haaparannan* mukaan ole mikään ongelma. Syy selvinnee seuraavasta siteerauksesta: »Huomattakoon, että ongelmien syy on rahoitusmarkkinoilla, joilta ei löydy rahoitusta pitkällä aikavälillä kannattaville, mutta lyhyellä aikavälillä vaikeuksissa oleville yrityk-

sille. Jos rahoitusta löytyy, yleissitovuus ei ole ongelma» (s. 698).

Tätä väitettä lukiessa tulee mieleen monta kysymystä. Mitä tekemistä rahoitusmarkkinoilla on reaalitaloudellisten häiriöiden kanssa? Mistä tiedetään etukäteen, mikä on lyhyellä aikavälillä tappiollista, mutta pitkällä aikavälillä kannattavaa? Mikä on käytännössä se järjestelmä, joka hoitaa *Haaparannan* mainitseman vaikutustoiminnan esimerkiksi maakohtaisten tuotantohäiriöiden tapauksessa?

Haaparanta näyttää pitävän kaikkia häiriöitä tilapäisinä. Jos näin olisi, mitään hinnoittelueikä allokaatio-ongelmaa ei tietenkään olisi. Mutta makrotalouden perusongelma on juuri siinä, häiriöt ovat erilaisia: osa tilapäisiä, osa pysyviä. Ajatellaan vaikka Neuvostoliiton romhdusta tai Nokiaa tai vielä kauempaa, puualuksia ja tervanpolttoa. Kansainvälisten raaka-ainehintojen vakauttamisjärjestelyjen epäonnistumiset ovat osoittaneet, miten toivotonta on rakentaa siltaa lyhyen ja pitkän aikavälin välille maailmassa, jossa pitkän aikavälin kehitykseen liittyy epävarmuutta.

Haaparannan mielestä yleissitovuuden haittoista ei ole mitään näyttöä tai perusteluja. Väite on hieman hämmentävä, koska koko makroteoria paljolti pyörii hinta- ja palkkajäykkyysien vaikutusten analyysissä.

Samalla kun Haaparanta kertoo, että yleissitovuus ei ole varsinaisesti mikään ongelma, hän mainitsee kaksi yleissitovuuden etua. Ne ovat lyhyesti seuraavat: 1) yleissitovuus vähentää sisäpiiriläisten (insiders) valtaa yrityksissä ja 2) vähentää työvoiman vaihtuvuutta (ja etsintäkustannuksia).

On hieman vaikea mieltää, että ammattiliitot edustaisivat ratkaisua insider-ongelmaan. Ainakin ulkopuolisesta näyttää siltä, että nimenomaan sisäpiiriläiset pitävät valtaa liitoissa. Ainakaan paperiliitossa työttömät eivät näytä suuremmalti määräilevän palkka-asioissa.

Työvoiman vaihtuvuusargumentti on merkilinen; missään ei ole kai näytetty, että työvoiman vaihtuvuus (ja liikkuvuus?) esimerkiksi Suomessa olisi liiallista tai että etsintään käytetään liikaa resursseja. Toisaalta lienee vaikea osoittaa, että työmarkkinat, joilla työvoiman vaihtuvuus on nolla, toimisivat tehokkaasti. Yleissitovuus ei sitä paitsi merkitse palkkojen yhtäläisyyttä vaan ainoastaan taulukkopalkkojen samanlaisuutta (samaa kuin minimipalkkalainsäädäntö). Minimipalkat eivät suinkaan vähennä etsintää, ainakaan työttömien osalta, vaan todennäköisesti päinvastoin (ks. *Virén* 1979).

Ehkä ongelmallisempaa on kuitenkin Haaparannan ajatus siitä, että hinta- ja palkkaerot siinänsä ovat pahasta, ja että nimenomaan hinnat, palkat ja valuuttakurssit ovat syynä talouden häiriöihin. Toisaalta negatiivisiin tuotantohäiriöihin pitää vastata nostamalla reaali-palkkoja (so. pidetään palkat kiinni ja alennetaan hintoja, jolloin kyvyttömät yritysjohtajat ajetaan markkinoilta ja tuottavuus kasvaa). Näin voidaan tasata taloudellisten häiriöiden vaikutukset kiinteiden kurssien tapauksessa eri maiden välillä.

Mielestäni nämä ajatukset ovat aika kaukana taloustieteen valtavirrasta. Tuskin ne elävät enää edes Cambridgen yliopiston senioritapaamisissa. Empiiriset kokemukset järjestelmistä, joissa ei ole sen paremmin palkka- kuin hintaeroja eikä työvoiman vaihtuvuutta, eivät nekään liene kovin rohkaisevia, mutta uskoaani ei pidä silti menettää.

Kirjallisuus

- Haaparanta, P. (1999) Mietteitä makrotalousteorian perusteista – kommentti Jouko Pauniolle. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 95, 697–700
- Virén, M. (1979) Human Capital and Wage Differentials in a Dynamic Theory of the Firm. *Commentationes Scientiarum Socialium* 13.